

land. Graag verneemt mijn fractie het oordeel van de initiatiefnemer en de minister.

Wijzigingen in de aanstellingswijze kunnen verder gevolgen hebben voor de relatie van de burgemeester ten opzichte van de wethouders en voor de aanstellingswijze van de wethouders. Mag een gekozen burgemeester zijn eigen team samenstellen en alsdan "zijn of haar", wethouders ontslaan?

De benoemde burgemeester heeft een relatief onafhankelijke positie. Uiteraard moet deze ook verantwoording aan de gemeenteraad afleggen, maar hij of zij heeft specifieke aan de wet ontleende taken op het gebied van de openbare orde en veiligheid en op het gebied van het bevorderen van de integriteit. Zal dit belangrijke takenpakket ook belegd blijven bij een gekozen ambtsdrager?

De heer **Köhler** (SP):

Mag ik de heer Rombouts vragen wat de CDA-fractie daar zelf van vindt? Denkt zij dat het verenigbaar is met artikel 125, lid 1, van de Grondwet als er dadelijk een burgemeester komt die de wethouders gaat aanstellen?

De heer **Rombouts** (CDA):

Ik wil het even uitstellen tot de tweede termijn om in te gaan op waar mijn fractie aan denkt. De initiatiefnemer komt met een voorstel om iets te veranderen. Wij willen in eerste termijn alle vragen gesteld hebben die bij ons leven over wat de gevolgen zouden kunnen zijn van deze ingrijpende grondwetsverandering. Als u het mij niet euvel duidt, wilde ik dit bewaren voor de tweede ronde.

De **voorzitter**:

Meneer Schalk wil nog een vraag stellen. Niet over dit punt, want dat komt in de tweede ronde.

De heer **Schalk** (SGP):

Zeker, maar wel een verheldering daarbij. Doelt de heer Rombouts bijvoorbeeld op het feit dat, als een burgemeester gekozen zou zijn, deze altijd een politiek programma meebrengt?

De heer **Rombouts** (CDA):

Hebt u de CDA-fractie ooit over dit type verkiezing horen spreken? Daar hebben wij niet zo veel over gedroomd. Het heeft ook niet veel zin om mij daar al te veel vragen over te stellen. Het zijn denk ik andere partijen die u daarop moet bevragen.

De heer **Schalk** (SGP):

Dat klopt, ik sloot aan bij het feit dat u vragen stelt aan de regering. Terwijl ik naar u zat te luisteren, kwam deze vraag bij mij op. Dus via u stel ik die dan maar aan de initiatiefnemer.

De heer **Rombouts** (CDA):

Heel fijn.

Mevrouw de voorzitter. Ik heb nog een klein stukje te gaan. De benoemde burgemeester wordt over het algemeen ervaren als de burgemeester van alle burgers. Hoe zien initiatiefnemer en de minister dit in het geval van een door de meerderheid van de bevolking of door een meerderheid van de gemeenteraad gekozen burgemeester? Soms wordt de burgemeester niet eens door de meerderheid van de bevolking gekozen, zoals in België het geval is: daar kun je ook met 20% van de stemmen uiteindelijk burgemeester worden, zelfs nog door de Kroon benoemd.

Tot slot wil ik aandacht vragen voor een consistente wijze van aanstelling van voor ons staatsbestel belangrijke ambtsdragers als de burgemeester en de commissaris. Daar is vandaag eigenlijk niet zo veel over gesproken, misschien ook wel niet. Het kan toch niet de bedoeling zijn, zo vraag ik aan de initiatiefnemer en de minister, dat na de constitutionalisering hun aanstellingswijze speelbal wordt van tijdelijke en wisselende politieke meerderheden in de beide Kamers van de Staten-Generaal en dat elke vier jaar bij eenvoudige meerderheid dat systeem van aanstelling kan worden gewijzigd? Graag verneem ik hun oordeel hierover.

Mevrouw de voorzitter. De CDA-fractie ziet met belangstelling en nieuwsgierig uit naar de reacties van de initiatiefnemer en de minister. Ik wil echter aan het eind van mijn eerste termijn niet verhelen dat wat ik hier aan aspecten en effecten heb genoemd voor onze fractie van zulk een groot belang is voor het functioneren van een burgemeester en voor het totale lokale bestuur, dat ik sterk overweeg — en dat is misschien zelfs nog zwak uitgedrukt — om in tweede termijn hierover een motie in te dienen.

De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Rombouts

Ik ga nu op de stemmingsbel drukken, zodat eenieder weet dat er een maidenspeech gehouden gaat worden.

Mevrouw Van Leeuwen, ik nodig u graag uit om plaats te nemen achter het spreekgestoelte.

Mevrouw Van Leeuwen houdt haar maidenspeech, zoals bekend. Ga uw gang.

Mevrouw **Van Leeuwen** (PvdD):

Voorzitter, dank u wel. De 44 mensen die D66 op 24 oktober 1966 oprichtten in de kelder van reclamebureau FHV, legden de nadruk op democratisering van de samenleving en op een nieuw partijstelsel. Belangrijk onderdeel was de deconstitutionalisering van de kroonbenoemingen van burgemeesters en commissarissen van de Koning. Bijna 21 jaar voordat Rob Jetten werd geboren, werd er al gewerkt aan het kroonjuweel dat we hier vandaag bespreken.

Het is mooi om te zien dat politieke vernieuwingsideeën niet uit hoeven te doven bij een volgende generatie, maar het is veelzeggend dat er kennelijk zo'n lange tijd nodig is om ze te verwezenlijken. De omzichtigheid en de traagheid waarmee dat moet is eveneens veelzeggend. Na 52 jaar behandelen we vandaag een stukje van de D66-taart, zonder dat D66 ons laat zien hoe de hele taart eruitziet. De taart

waarvan de bereiding al 52 jaar bezig is. Een beetje een oude taart, zou je kunnen zeggen. En nee, hij is nog lang niet af.

Voorzitter. Oud-senator Thom de Graaf van D66 is er dertien jaar geleden, na de roemruchte nacht van Van Thijn, voor opgestapt als minister. Zonder gekozen burgemeester zag De Graaf het niet meer gebeuren. Ondanks zijn grote wens tot deconstitutionalisering liet hij zich enkele jaren later benoemen tot ongekomen burgemeester van Nijmegen. Inmiddels liet hij zich ook benoemen tot niet-gekomen onderkoning van Nederland, als vicevoorzitter van de Raad van State. Een benoeming met een duidelijk partijpolitiek profiel. Het grootste probleem dat burgers in hun gemeente ervaren is niet dat zij hun burgemeester niet kunnen kiezen. Vraag het de burgers en ze noemen onveiligheid op straat, onbereikbaarheid van de binnenstad door een stadsinfarct, rotzooi op straat, te weinig groen, slechte straatverlichting. Dat zijn zaken waar burgers zich druk over maken. Wie zijn hoofd in een burgemeestersketting steekt, moet er vooral zijn voor de burgers en boven de partijen staan.

Er kleven grote bezwaren aan de door de Kroon benoemde burgemeester of commissaris van de Koning of vicevoorzitter van de Raad van State, maar om ze rechtstreeks te laten verkiezen lijkt nog steeds geen voldragen plan, ook volgens de indiener niet. Toch is en blijft het vreemd dat vrijwel alle burgemeesters lid zijn van een politieke partij, terwijl slechts 2,5% van alle burgers dat is. Het is moeilijk voor te stellen dat onder de overige 97,5% van de volwassenen geen mensen zouden rondlopen die een uitstekende burgemeester zouden kunnen zijn. Collega Nagel benoemde dit net ook al.

Op dit moment zijn de meeste burgemeesters tegen de gekozen burgemeester. We hebben daarover een indringende brief ontvangen van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters, dat gesteund wordt door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Wethoudersvereniging en de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. Zij spreken hun wens uit om de deconstitutionalisering van de burgemeestersbenoeming niet nu al te regelen, zolang niet helder is welke nieuwe benoemingsprocedure daar dan voor in de plaats zou komen. Ook D66-burgemeester Onno van Veldhuizen van Enschede is een van de 31 burgemeesters die de brief heeft ondertekend. Hij zei gisteren in de regio-krant Tubantia: "Vroeger werd de burgemeester van bovenaf benoemd. Een gemeente had het er maar mee te doen. Die tijd is echt geweest. Nu kan iedereen solliciteren. De commissaris van de Koning praat met de kandidaten en maakt een selectie, waar een vertrouwenscommissie vanuit de gemeenteraad uitvoerig mee spreekt. Daaruit komt een voordracht van de beste kandidaten waarover de voltallige raad beslist." Hij vindt dat het huidige systeem goed functioneert en zegt: "if it's not broken, don't fix it". Hij vraagt zich af voor welk probleem dit een oplossing is. Ook oud-commissaris van de Koning Jan Terlouw van D66 deelt dit standpunt.

Voorzitter. Een veelgehoord argument luidt dat de huidige procedure zorgt voor een burgemeester die boven de partijen kan staan. Daar kan natuurlijk veel tegenin gebracht worden, zolang elke burgemeester een partijlabel draagt. Momenteel is er slechts één burgemeester in Nederland die niet afkomstig is van een politieke partij, terwijl burgemeesters dus juist boven die partijen horen te staan. Of een burgemeestersverkiezing daarin verandering zal brengen

is echter zeer de vraag. De suggestie achter burgemeestersverkiezingen is dat het democratischer zou zijn. Indien burgemeesters voortaan direct zouden worden gekozen, verwerven zij hun eigen democratische legitimiteit. Maar als er dan een onoplosbaar conflict ontstaat tussen de burgemeester en de gemeenteraad, zal de burgemeester de gemeenteraad kunnen negeren. Een gekozen burgemeester kan feitelijk een volle termijn lang z'n gang gaan, bijna ongehinderd door de gemeenteraad. Ze hebben dan immers beide een mandaat van de kiezers. Zo'n gekozen burgemeester wordt dus alleen maar nog machtiger. Wat schieten burgers daarmee op? Kunnen de minister en de indiener daarop reflecteren?

Voorzitter. Willen we burgers echt meer invloed geven, dan lijkt het onze fractie niet verstandig om aan burgemeestersverkiezingen te beginnen. Ik zou graag van de indiener horen hoe hij tegen dit bezwaar aankijkt en hoe hij ons meent te kunnen overtuigen dat ondanks dit bezwaar het wijzigen van de Grondwet als eerste stap te rechtvaardigen is en of hij niet liever zou wachten op een integraal advies van de commissie-Remkes, dat onderweg is.

Voorzitter. Als we kijken naar de historische en ook huidige commissarissen van de Koning en de burgemeesters, zien we dat deze niet representatief zijn voor de keuzes van de Nederlandse kiezers. Laat ik een overzicht geven van de huidige verdeling van onze twaalf commissarissen van de Koning. Friesland: VVD; Gelderland: VVD; Utrecht: VVD; Noord-Holland: VVD; Groningen: CDA; Limburg: CDA; Noord-Brabant: CDA; Zuid-Holland: CDA; Drenthe: PvdA; Flevoland: PvdA; Zeeland: D66; Overijssel: ChristenUnie. Van deze twaalf commissarissen van de Koning is er maar één vrouw, in Drenthe, van de PvdA. Los van de twee PvdA-commissarissen is het verder opmerkelijk dat de rest van de commissarissen van de Koning alleen maar behoren tot de coalitiepartijen. Het heeft nog steeds veel weg van een ondoordringbaar old boys network. Het zou D66 sieren eerst het goede voorbeeld te geven als bewijs van goede wil voor de Grondwet te ontmantelen op dit punt zonder zicht op beterschap.

Wij kijken reikhalzend uit naar de benoeming van de nieuwe commissaris van de Koning in Gelderland. Wordt het opnieuw een partijpolitieke benoeming? Houdt de indiener het voor mogelijk dat Gelderland een D66-commissaris van de Koning krijgt? Of wordt er eindelijk verder gekeken dan politieke achtergrond? Ik hoor graag een taxatie van de heer Jetten in relatie tot het voorliggende voorstel. Wat kan het voorstel wat hem betreft veranderen aan de baantjescarousel die eigenlijk niemand wil, maar iedereen lijkt te accepteren?

Voorzitter. Laat ik vervolgens een overzicht geven van de huidige burgemeesters. Wees gerust, ik zal dit niet per gemeente doen, maar een totaalbeeld schetsen. Op dit moment is 84% van de burgemeesters afkomstig van het CDA, de VVD en de PvdA. 84%, terwijl deze drie partijen in de Tweede Kamer samen nog geen 41% vertegenwoordigen. Dit staat niet in verhouding tot verkiezingsuitslagen en is dus niet representatief voor de keuzes van de burgers. Slechts 21% van de burgemeesters is vrouw. Dat moet echt anders.

Voorzitter. Ik weet dat de initiatiefwet-Jetten die we vandaag behandelen niet gaat over de gekozen burgemeester. Hij dient er slechts toe om de benoeming bij koninklijk besluit

van de commissaris van de Koning en de burgemeester uit de Grondwet te halen. Dit is dus een beginnetje van het afschaffen van het oude systeem. Wat daarna volgt, weet niemand. Maar kun je een stoplicht weghalen voordat de nieuwe voorrangsregels duidelijk zijn? De huidige voorrangsregels leiden met de huidige stoplichten al tot te veel onduidelijkheid op het gebied van democratische legitimatie. De wijze van benoeming heeft wat onze fractie betreft niet vastgelegd te blijven in de Grondwet. Dat kan ook bij gewone wet worden geregeld, maar de vraag is dan wel welk nieuw systeem we daarvoor terugkrijgen en waarom we volgens de heer Jetten vooral onze oude schoenen moeten weggooien voor we nieuwe hebben.

Voorzitter. Als het huidige voorstel voor Grondwetswijziging in deze tweede lezing wordt aangenomen, blijft de huidige benoemingsprocedure dan voorlopig van kracht? Is het de bedoeling dat er binnenkort een nieuw wetsvoorstel komt? Heeft de heer Jetten daar plannen voor en op welke termijn? De heer Jetten heeft redelijk korte lijntjes met de regering, dus als daar plannen leven zou ook die informatie behulpzaam kunnen zijn bij voorliggend voorstel. Is het de bedoeling om toe te werken naar een door de burgers gekozen burgemeester? Moet hiervoor de Kieswet worden aangepast? Wat zijn de plannen van de regering, voor zover de indiener weet? Kan de minister ons wellicht nader informeren, in het kader van de gewenste transparantie? Graag een reactie. Hoe gaat het met het benoemen van de commissaris van de Koning? Wie gaat dat doen? Is het de bedoeling dat burgers daar ook voor naar de stembus gaan? Graag een reactie.

Voorzitter. De Partij voor de Dieren is bereid serieus in overweging te nemen om het voorstel tot deconstitutionalisering te steunen, maar de heer Jetten zal ons daar echt eerst van moeten overtuigen, meer dan nu het geval is. Een eventueel nieuw systeem moet tot meer variatie gaan leiden. Ook kleinere partijen moeten een gelijkwaardige kans krijgen. Vrouwen moeten een gelijkwaardige kans krijgen. Onze fractie ziet graag dat de burgemeester wordt gekozen door de gemeenteraad en de commissaris van de Koning door de Provinciale Staten. Onze fractie heeft tot twee keer toe in de Tweede Kamer voor deze initiatiefwet gestemd en ook al eens in de Eerste Kamer. Echter, willen we vandaag opnieuw voor deze wijziging stemmen, dan willen we eerst overtuigd worden dat de benoeming van de burgemeester en commissaris van de Koning op een betere, eerlijke manier geregeld gaat worden. Graag willen we weten hoe de heer Jetten kijkt naar de bezwaren van onder anderen zijn eigen D66-burgemeester uit Enschede.

Voorzitter. Een grondwet wijzigen doe je niet zomaar, zelfs niet als daar al veel tijd voor uitgetrokken is. Er is wat mijn fractie betreft nog te veel onduidelijkheid over de nieuwe inkleuring van de voorrangsregels, en we zouden ook veel liever stemmen over een transparant totaalpakket, nadat we kennis hebben genomen van het advies van de commissie-Remkes met betrekking tot een bredere stelselherziening. Wie van de erfelijke troonopvolger af wil, kan niet volstaan met het weghalen van de wieg uit het paleis, maar zal met een alternatief voor een democratische procedure moeten komen. In het regeerakkoord werd al aangekondigd dat de behandeling van het voorstel tot grondwetswijziging wordt voortgezet, dus de uitkomst van het voorliggende voorstel laat zich raden. Het wordt alom gezien als wisselgeld voor het andere kroonjuweel van D66, het raadgevend referendum. Dat heeft D66 inmiddels al ingeleverd.

Voorzitter. Bij de Partij voor de Dieren houden we niet van koehandel, in welke zin dan ook. Ook voor kroonjuwelen geldt dat van ruilen, huilen komt; dat laten de peilingen nu al zien. Regeren wordt opnieuw halveren voor D66, naar het zich laat aanzien. We zien de antwoorden van de heer Jetten met belangstelling tegemoet. Na de Nacht van Van Thijn en de Nacht van Wiegel zou ook het voorstel van de heer Jetten zomaar als een nachtkaaars uit kunnen gaan, wanneer hij er niet in slaagt het oude kroonjuweel op te poetsen tot hoogglans en met de schittering ervan de leden van dit huis van reflectie tot enthousiasme te brengen. Prijs de dag niet voor het avond is, of zelfs nacht.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Van Leeuwen. Blijft u even staan. Mijn werkelijk hartelijke gelukwensen met uw maiden-speech. U heeft taalkundig ook mooie voorbeelden naar voren gehaald. Ik denk dat we daar allemaal een glimlach van op het gezicht gekregen hebben. En u heeft uw maiden-speech gehouden exact vier weken na uw beëdiging op 16 oktober jongstleden.

Staat u mij toe iets van uw achtergrond te schetsen. U bent opgeleid tot docent Engels aan de Hogeschool Gelderland in Nijmegen. Dat is echter niet de richting die u in uw werkzame leven bent ingeslagen. Sinds 2002 werkt u namelijk in De Pompekliniek, een particuliere stichting voor forensische psychiatrie in Nijmegen. U begon als verlofbegeleider en werkte daarna vijf jaar als sociotherapeut. Aansluitend was u individueel trajectbegeleider, coördinator uitstroom en sinds 1 februari van dit jaar bent u coördinator patiëntenstromen. Voor uw werk hebt u verschillende opleidingen met betrekking tot forensische psychiatrie gevolgd. Tegelijkertijd bent u rechten aan de Radboud Universiteit Nijmegen gaan studeren.

In de tussentijd werd u actief voor de Partij voor de Dieren. De koehandel vond ik ook een hele mooie metafoor. U begon als algemeen bestuurslid van de Partij voor de Dieren in Gelderland en van 2013 tot 2015 was u voorzitter van de Gelderse afdeling. In die tijd volgde u ook de kaderopleiding van de partij. In 2015 werd u secretaris van het landelijk partijbestuur en in april 2016 werd u gekozen als partijvoorzitter. Dat bent u tot op heden. Het lidmaatschap van de Eerste Kamer is uw eerste functie als volksvertegenwoordiger voor de Partij voor de Dieren.

In uw vrije tijd wisselt u zeer actieve hobby's als golfsurfen en reizen af met het kijken van films en het lezen van boeken. Dat golfsurfen doet u niet in Gelderland, neem ik aan. Nogmaals van harte welkom en we kijken uit naar uw verdere inbrengen in de Eerste Kamer.

Ik schors de vergadering om de collegae de gelegenheid te geven u geluk te wensen met uw maidenspeech, maar niet dan nadat ik dat als eerste heb gedaan.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De voorzitter:

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het wetsvoorstel 34716, het Voorstel van wet van het lid Jetten houdende verandering in de Grondwet, strekkende tot de